

Tamara Graczykowska

Język cyklu reportaży
Płomień i próchno Wandy Wasilewskiej
na tle polszczyzny radzieckiej

1. Wstęp

Stosunkowo niedawno badacze zainteresowali się językiem polskim na dawnych ziemiach wschodnich byłej Rzeczypospolitej, które weszły w skład Rosji porewolucyjnej, a następnie ZSRR (Szydłowska-Cegłowa 1997).

M. Mędelska i M. Marszałek wprowadzili termin *polshczyzna radziecka* na określenie języka polskiego, jakim posługiwali się Polacy na całym terytorium ZSRR od momentu jego powstania aż do upadku w 1991 r. (Mędelska, Marszałek 2000a, 2000b). Dokonali oni umownego podziału polszczyzny radzieckiej na 3 okresy: 1) porewolucyjną polshczyznę radziecką (lata 1917-1939), 2) powojenną polshczyznę radziecką (lata 1940-1990), 3) post-sowiecką polshczyznę radziecką (po rozpadzie ZSRR). „Każdy z tych wariantów radzieckiego języka polskiego kształtował się w odmiennych warunkach, w innym czasie, każdy też miał własny, specyficzny krąg użytkowników oraz różną ich liczbę. Każdy zatem zasługuje na odrębny opis. Dopiero suma poszczególnych analiz powinna dać właściwy, całościowy i możliwie wierny obraz języka [...]” (Mędelska, Marszałek 2000a: 121-122). Zatem konieczne jest przebadanie wszelkich możliwych źródeł, m.in. prasy polskiej, materiałów okolicznościowych, propagandowych, prac naukowych dotyczących języka polskiego w ZSRR, podręczników wydawanych dla polskich szkół w Związku Radzieckim, słowników (Mędelska, Marszałek 2000a: 127-128, Мэндельска 2001: 59). Aby jednak obraz polshczyzny radzieckiej był pełny, należy do kanonu źródeł włączyć też polską literaturę wydawaną w ZSRR.

Wydaje się, że dobre źródło materiału językowego do tego rodzaju badań stanowi polshczyzna pisarki Wandy Wasilewskiej, która w 1939 r. przybyła do Lwowa, po wojnie zaś na stałe osiadła w ZSRR.

W latach spędzonych w Polsce W. Wasilewska posługiwała się polshczyzną wzorcową (była absolwentką polonistyki UJ i córką znanego historyka

Leona Wasilewskiego). Ciekawe, czy w ogóle i ewentualnie, w jakim stopniu w języku tej pisarki dokonały się jakieś zmiany w radzieckim okresie jej życia, zwłaszcza chodziłoby o zmiany w zakresie słownictwa¹.

Całą swoją powojenną twórczość W. Wasilewska związała ze Związkiem Radzieckim. Posługiwała się czynnie językiem rosyjskim, była bardzo aktywną działaczką polityczną. W tej sytuacji należałoby oczekiwać, że nie pozostało to bez wpływu na jakość jej polszczyzny. Pełny opis jej języka mógłby uzupełnić skromną jeszcze dziś wiedzę na temat powojennej polszczyzny radzieckiej.

W. Wasilewska urodziła się 21 stycznia 1905 r. w Krakowie² w rodzinie działaczy politycznych PPS. Od najmłodszych lat pisarka wzrastała w atmosferze walki ruchu robotniczego. W 1923 r. zdała na polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim. Na studiach wstąpiła do Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej. W 1927 r. za doskonałą pracę magisterską otrzymała tytuł doktora. Rozpoczęła pracę nauczycielską. Za lewicowe przekonania polityczne zwalniano ją z kolejnych szkół. W 1933 r. wyszła za mąż za Mariana Bogatko (jej pierwszy mąż zmarł na tyfus), sekretarza Związku Zawodowego Murarzy, wiążąc się tym jeszcze silniej z klasą robotniczą. W 1933 r. została wybrana do Rady Naczelnej PPS.

W 1934 r. ukazała się pierwsza książka W. Wasilewskiej *Oblicze dnia*. Był to cykl reportaży o życiu robotników miejskich. Później wyszły: *Ojczyzna*³ – saga o rodzinie fernali Krzysiaków oraz *Ziemia w jarzmie* – o tragicznym życiu polskich chłopów w okresie komasacji gruntów.

Po wybuchu II wojny światowej W. Wasilewska udała się do Lwowa, gdzie kontynuowała działalność polityczną⁴. Pracowała m.in. w Związku Literatów Polskich. Była założycielką i głównym redaktorem polskiego czasopisma „Nowe Widnokregi”. Wstąpiła do WKP (b). W tym też czasie przyjęła obywatelstwo radzieckie.

W 1940 r. ukazała się kolejna powieść *Płomień na bagnach*. Po napaści Niemiec na ZSRR Wanda Wasilewska wstąpiła do Armii Czerwonej i otrzymała tytuł komisarza pułkowego, a następnie pułkownika. Była agitatorom i korespondentem wojennym. Pisane podczas pobytu na froncie artykuły

¹ Mam na myśli m.in. szeroko rozumianą leksykę realizmawczą, radziecką terminologię polityczną, słownictwo dotyczące sfery gospodarki socjalistycznej.

² Szerzej o życiu Wandy Wasilewskiej zob. w Zatorska 1976, Усилевич 1941, Венгеров 1955, Syzdek 1980.

³ Na temat książki *Ojczyzna* wypowiedział się sam premier F. Sławoj-Składkowski. Powiedział, że nigdy nie daruje Wandzie Wasilewskiej dwóch rzeczy: książki *Ojczyzna* i strajku nauczycielskiego, które wstrząsnęły całym państwem (zob. Усилевич 1941: 34).

⁴ Szerzej o życiu i pracy W. Wasilewskiej w okresie II wojny światowej pisze Syzdek (zob. tegoż 1981).

i przemówienia zostały opublikowane w małym zbiorze *Płomień i próchno*. W 1942 r. wydano powieść *Tęcza* o walkach chłopów z okupantem niemieckim na Ukrainie, w 1944 r. – kolejną powieść *Po prostu miłość*.

W latach powojennych W. Wasilewska kontynuowała pracę nad trylogią o życiu Polaków w ZSRR, zapoczątkowaną powieścią *Płomień na bagnach*. Kolejno ukazywały się: *Pieśń nad wodami*, *Gwiazdy w jeziorze* i *Płomną rzeki*.

Po zakończeniu II wojny światowej pisarka osiadła we Lwowie. Kandydowała do Rady Najwyższej ZSRR z okręgu czernihowskiego (sześciokrotnie była deputowaną do Rady Najwyższej). Często bywała w Warszawie. Spotykała się ze swoimi polskimi wydawcami i czytelnikami. Publikowała reportaże z licznych podróży zagranicznych, m.in.: *W Paryżu i poza Paryżem*, *30 dni w Chinach*, *Listy z Rzymu*.

Mimo że W. Wasilewska mieszkała na stałe w Związku Radzieckim, wszystkie swoje utwory pisała po polsku. Tłumaczono je na język rosyjski i inne języki narodów ZSRR.

W 1958 r. ukazała się ostatnia książka wydana za życia pisarki *Że padliście w boju...* W. Wasilewska zmarła nagle na zawał serca w 1964 r.

Jako źródło materiału językowego do niniejszego artykułu wybrałam cykl reportaży W. Wasilewskiej *Płomień i próchno*⁵, zawierający m.in. następujące artykuły: *Kwiat narodu*, *Mordercy dzieci*, *Truciele*, *Mord w Katyniu*, *Piotr i Tatiana*, *Odpowiemy na froncie*. Jest to zbiór opowiadań, reportaży, przemówień, które autorka tworzyła bezpośrednio na linii frontu (w latach 1939-1944). Pisarka spotykała się z żołnierzami, odwiedzała ich w szpitalach, występowała przed nimi z gorącymi, ideologicznymi przemówieniami (np. *Idziemy na front* – przemówienie wygłoszone do żołnierzy 29 VIII 1943 r.). Jest to pierwsza publikacja przygotowana przez W. Wasilewską po przyjęciu przez nią obywatelstwa radzieckiego i podjęciu decyzji o pozostaniu w ZSRR.

Z badanego zbioru wypisałam wszystkie zjawiska językowe, które odbiegały od normy ogólnopolskiej obowiązującej w polszczyźnie etnicznej we wczesnym okresie powojennym. Jest ich niewiele.

1. Fonetyka

W zakresie wokalizmu wynotowałam jeden przykład oboczności 'e // 'a: *leli krew* – 47, *leli krokodylowe ty* – 104 oraz e // Ø w przyimkach: *z sferami* – 68, *z swoich* – 58, *z ziemi* – 24. Jeszcze w końcu XIX w. obie postaci *leli // lali*

⁵ *Płomień i próchno. Zbiór artykułów i przemówień*, Moskwa 1945. Jest to niewielka książeczka licząca 119 stron, wydana w formacie 70 x 92 1/32.

funkcjonują w polszczyźnie ogólnej jako oboczniaki (Bajerowa 1986: 109). Natomiast przyimki *we, ze* rozpowszechniają się coraz bardziej do końca wieku XIX (Bajerowa 1986: 106-107).

2. Fleksja

Ze zjawisk fleksyjnych wyekscerpowałam bezkońcówkowe postaci dopełniacza l. mn. rzeczowników żeńskich pochodzenia obcego na *-ija*: *audycyj* – 100, *demokracji* – 39, *dywizyj* – 51, 53, 88, *instrukcyj* – 94, 110, *instytucyj* – 38, *kalumnij* – 100, *pacyfikacyj*, *publikacyj* – 27. W powojennej polszczyźnie ogólnej częstsze są formy równe dopełniaczowi l. poj., formy bezkońcówkowe traktowane są jako rzadsze i stosuje się je w tekstach pisanych w celu podkreślenia mnogości (Buttler 1973: 216). Zauważyłam również archaiczny, wtórny przyrostek *-n-* w czasowniku *zadowolnić się* – 72 (Bajerowa 1992: 198).

3. Składnia

3.1. Orzecznik rzeczownikowy w mianowniku: *Żołnierz niemiecki nie wie, kto był Beethoven* [...] – 29. Jest to struktura archaiczna, wyparta w ogół przez postaci narzędnikowe już w wieku XVIII (Pisarkowa 1984: 46-47, Kałkowska 1973: 16). Podobne konstrukcje notowano w polszczyźnie radzieckiej (Mędelska 2000: 136).

3.2. Prepozycja przydawki gatunkującej: *Legendarni żołnierze Czerwonej Armii* [...] – 53, [...] *pod żelaznym naporem Czerwonej Armii* – 56, *Idzie Czerwona Armia na zachód* – 97 (oraz: 39, 43, 108, 109, 110, 116). Tego typu konstrukcje uznawane są za rusycyzmy, tu dodatkowo mają one ros. wsparcie leksykalne: *Красная Армия*. Notowano je w porewolucyjnej i powojennej polszczyźnie radzieckiej (Mędelska, Marszałek 2001: 119; Mędelska 2001: 258).

3.3. Struktura typu *u* + dopełniacz na miejscu ogół. *ktoś ma*: *U pana Markuszewskiego istnieje możliwość, że Polacy pójdą na współpracę z Niemcami* – 73. Podobne konstrukcje powstały prawdopodobnie pod wpływem rosyjskim (Mędelska 2000: 152) i były bardzo częste w powojennej polszczyźnie radzieckiej (Mędelska 2001: 276-277).

3.4. Konstrukcja typu *od* + dopełniacz na miejscu ogół. narzędnika z przyimkiem *przed*: [...] *nakaz skrywania się od wojska i ta cała propaganda i akcja* [...] *służą sprawie Hitlera* – 118. Podobne konstrukcje występowały w języku polskim jeszcze na początku XX w. (Kałkowska 1977: 22). W późnopo wojennej polszczyźnie radzieckiej traktuje się je jako rusycyzmy (Mędelska 2001: 282).

3.5. Zmiany rządu uwarunkowane leksykalnie:

– *czekać czegoś* na miejscu *czekać na coś*: [...] *naród polski walczy i czeka zwycięstwa* – 79. W ogpol. już w XVI w. dopełniacz zaczyna przechodzić na składnię *na + biernik* (Pisarkowa 1984: 101, Kałkowska 1977: 18); poświadczone w powojennej polszczyźnie radzieckiej (Mędelska 2000: 159-160). Por. ros. *ждать победы*.

3.6. Konstrukcja *u* + dopełniacz na miejscu ogpol. *przy* + miejscownik: *Tam, nad Bugiem trzeba było zostawić pociąg u wysadzonego mostu* [...] – 12. W powojennej polszczyźnie ogólnej podobne konstrukcje mieściły się jeszcze w normie, tu jednak mogły się one pojawiać pod wpływem analogicznych rosyjskich (Mędelska 2000: 187); por. ros. *у моста*.

3.7. Przydawka przyimkowa *spod śledzia* zamiast *od śledzia*: *Solił wodę spod śledzia* – 60. Jest to rusycyzm (por. *вода из-под селёдку*) notowany w powojennej polszczyźnie radzieckiej (Mędelska 2000: 160).

3.8. Przyimek *dla* na miejscu ogpol. *do*: [...] *będzie to dywizja, służąca dla reprezentacji* [...] – 78, *Nie, to będzie dywizja, służąca dla walki* [...] – 78, [...] *ta dywizja tworzy się dla walki z Niemcami* [...] – 78, *Powstaje również Państwowy Komitet dla spraw szkolnictwa polskiego w ZSRR* – 44. Podobne nadużywanie przyimka *dla* notowano również w powojennej polszczyźnie radzieckiej (Mędelska 2000: 197-198).

3.9. Bezokolicznik po rzeczowniku: *Dano nam możliwość spełnić nasz obowiązek* [...] – 45; *Już nieraz mieliśmy sposobność podziwiać robotę Niemców* – 94. Takie konstrukcje mogły pojawić się pod wpływem rosyjskim. Notowano je w powojennej polszczyźnie radzieckiej (Mędelska 2000: 201-202).

Składnia odzwierciedlona w analizowanym zbiorze pozostawała pod pewnym wpływem języka rosyjskiego. Spośród 9 przedstawionych konstrukcji składniowych 4 to rusycyzmy, 3 – to przestarzałe struktury ogólnopolskie, mające wsparcie języka rosyjskiego. Jedna konstrukcja składniowa była notowana w okresie międzywojennym w ZSRR, wszystkie natomiast – w powojennej polszczyźnie radzieckiej.

4. Słowotwórstwo

Można tu wskazać 3 formy deminutywne, które w badanych tekstach nie mają raczej uzasadnienia kontekstualno-sytuacyjnego: *Zaczęły się mieszać z tłumem oddziałki żołnierzy* [...] – 8; *Były oddziałki uzbrojone* [...] – 8; [...] *były ambasador w Berlinie prowadzi rozmówki i pertraktacje z gubernatorem Fran-*

kiem [...] – 82; [...] w obecnym momencie prowadzi rozmówki i pertraktacje z Niemcami Rogowicz [...] – 82 [Mowa o pertraktacjach na temat podpisania z Niemcami ugody i utworzeniu rządu]; *Nie rzucają bladego trupka we wspólny cmentarny dół* – 23. Prawdopodobnie jest to właściwość języka autorskiego.

5. Słownictwo

Z cyklu reportaży *Płomień i próchno* wyekscerpowałam nieliczne jednostki słownikowe niecharakterystyczne dla polszczyzny ogólnej lat 40. XX w. (16 wyrazów i wyrażań oraz 2 frazeologizmy).

5.1. Wyrazy i wyrażenia

5.1.1. Rusycyzmy:

akt ‘protokół’: *Akt, który zostawili, przemawia straszliwą wymową faktów, jest jeszcze jednym straszliwym oskarżeniem* – 32 (cytat pochodzi z artykułu *Mord w Katyniu*); znane z powojennej polszczyzny radzieckiej (Mędelska 2000: 219); kalka sem. *акт* ‘protokół’ i ‘akt’ (TSRJ⁶);

dżemper ‘sweter, bluza wciągana przez głowę’: [...] *Helenka Drost otrzymała palto, buciki, sukienkę, dżemper* [...] – 40; rejestruje dopiero SJPDor.⁷; znane z międzywojennego ZSRR i powojennej polszczyzny radzieckiej (Mędelska 2000: 260); w ogpól. raczej marginalne, tu zapewne pod wpływem ros. *джермпер* (TSRJ⁶);

kierownik ‘przewódca’: *To zrobili dla nas kierownicy rządu i kraju radzieckiego* – 40; notowane w powojennej polszczyźnie radzieckiej (Mędelska 2000: 287); kalka sem. *руководитель*;

obkom ‘komitet obwodowy partii’: *Ale sekretarz obkomu partii w Tambowie znalazł czas, żeby osobiście zająć się tą małą dziewczynką* [...] – 40; *Wysłałiśmy depeszę do tambowskiego obkomu partii z prośbą o okazanie pomocy* – 40; poświadczony w powojennej polszczyźnie radzieckiej (Mędelska 2000: 337); ros. skrótowiec *обком*⁸ (NSSRJ⁶);

okazać pomoc ‘udzielić pomocy’: *Wysłałiśmy depeszę do tambowskiego obkomu partii z prośbą o okazanie pomocy* – 40; notowane w powojennej polszczyźnie radzieckiej (Mędelska 2000: 515); ros. *оказать помощь*;

panikier ‘panikarz’: [...] *już i on mówi o [...] o panikierach* [...] – 89; por. ros. *паникёр* (TSRJ⁶);

⁶ Wykaz skrótów słowników na końcu artykułu.

⁷ W ros. słownikach zarejestrowane już w TSRJ⁶ (t. 1 z 1934 r.).

⁸ Skrót od *областной комитет*.

swoboda ‘wolność’: [...] *zbliża się dla nas jutrzeńka swobody* – 4; w SO z ostrzeż. (jako ros.); znane w porewolucyjnej i powojennej polszczyźnie radzieckiej (Mędelska, Marszałek 2001: 116; Mędelska 2000: 416); kalka sem. *свобода* (TSRJ);

tank ‘czołg’: *W lasku widniały ścierniska sosen skoszonych niemieckimi tankami* [...] – 13; [...] *własną pierśią zagradzał drogę niemieckim tankom* [...] – 62; rejestrują – z odsył. do *czołg* – SIJP i ESWO (z ang.); w SJPDor. z kwalif. *wojsk.* i jedynym cyt. z A. Słonimskiego; poświadczone w powojennej polszczyźnie radzieckiej (Mędelska 2000: 430); anglicyzm, tu jednak prawdopodobnie pod wpływem ros. *танк* (TSRJ).

5.1.2. Słownictwo przestarzałe:

palcat ‘kij używany do fechtunku’: *Wspaniała zabawa i ćwiczenie dla malców to walka na palcaty – zachwyca się Helmut Sterlecht* [...] – 28; *Do czternastego roku powinien niemiecki chłopak walczyć na palcaty, potem zajmować się boksem* – 28; rejestruje SWil: ‘pręt, laska, pałeczka’, potwierdza SW; w SJPDor. z kwalif. *daw.* (cyt. z J. Kitowicza, H. Rzewuskiego, J. Bystronia); **piastowy** ‘piastowski’: [...] *rozpoczęliśmy formowanie polskiej dywizji, która pójdzie na front pod polskim sztandarem ze znakiem orła piastowego* – 4; rejestruje SWil (w haśle *piastowski*), potwierdza SW; w SJPDor. z kwalif. *daw. dziś książ.* i z odsył. do *piastowski*;

wyhodować ‘wychować’: *Chcą sobie Niemcy z polskich dzieci z złotej lubelskiej ziemi wyhodować plemię janczarów* [...] – 24; *hodować* ‘wychowywać’ notują SL, SWil, SW (z cyt. z H. Sienkiewicza, A. Mickiewicza i wskazaniem na ukr. *генеzę*), SIJP (z inf. o rus. pochodzeniu); SJPDor. podaje bez kwalif. (ale cytuje tylko A. Mickiewicza i E. Orzeszkową); znane z powojennej polszczyzny radzieckiej (Mędelska 2000: 459); archaizm sem., tu być może wspierany ros. *выраивать* ‘hodować’ i ‘wychowywać’ (TSRJ) i ukr. *виховувати* (GRUS).

5.1.3. Słownictwo recesywne⁹:

zagręznąć ‘ugręznąć’: *Gdzież to, na jakich drogach zagręzły twoje działa* [...] – 113; w SL z odsył. do *zagrąznąć, zagręznąć*; rejestruje SWil, potwierdza SW; w SJPDor. z kwalif. *przest.*;

zgluchnąć ‘przycichnąć’: *Zacichło echo wystrzałów, zgluchnął tętent rycerskich koni* – 59; w SWil: o dźwiękach ‘umilkać’ (*poet.*), podobnie w SW; SJPDor. podaje jako *przest.* ‘ucichnąć, zamilknąć’;

⁹ Do słownictwa recesywnego zaliczam jednostki występujące jeszcze w badanym okresie w mowie starszego i średniego pokolenia, rzadko jednak używane przez pokolenie najmłodsze. W słownikach definicyjnych aktualnych dla badanego okresu oznacza się takie wyrazy kwalifikatorem *wych. z użycia*, w nieco późniejszych – kwalifikatorem *przest.*

zgorączkowany ‘rozgorączkowany’: [...] *wędrujący we wszystkie strony zgorączkowani, zgłodniali żołnierze* – 11; *zgorączkować* SW notuje bez kwalif.; w SJPDor. w haśle *zgorączkować* jako *przest.* z uwagą: „zwykle w imiesłowie biernym” (cyt. z H. Sienkiewicza, S. Żeromskiego i W. Reymonta).

5.1.4. Słownictwo gwarowe:

chojak ‘sosna’: [...] *bywało pańskie chojakami zaroste i chwastem, odłogiem leżące* [...] – 60; rejestruje SWil: ‘posp. nazwa sosny *pospolitej*’ (w haśle *choja*); w SW z kwalif. gw. i odsył. do *choina* (SGP podaje z różnych obszarów pol.); w SJPDor. bez ograniczeń, jednak według ESJP: „z gwar, gdzie chyba uniwersalizacja zamiast *chojowy krzak*”.

5.2. Frazeologia:

kłaść życie ‘oddawać życie’: *Goebels doradzał Polkom, by tańczyły z żołnierzami niemieckimi, zamiast kłaść życie za Anglię* – 74; rusycyzm: *класть // положить жизнь за что-л.* (SFR);

s pływać jak woda z kaczki ‘s pływać jak woda po kaczce, gęsi’: *Cztery lata wojny, klęski na sowieckim froncie [...] spłynęło z niemieckiej armii, jak woda z kaczki* – 88; rusycyzm: *слетает как с гуся вода* (SFR).

Słownictwo *Płomienia i próchno* w nieznacznym stopniu różni się od leksyki ogólnopolskiej lat 40. XX w. Liczba wyekscerpowanych jednostek osobliwych jest niewielka (zaledwie 15 wyrazów i wyrażań, 2 frazeologizmy). Najwięcej mamy tu rusycyzmów (8 wyrazów i wyrażań, 2 frazeologizmy) oraz leksyki należącej do starszego słownictwa ogólnopolskiego (3 jednostki przestarzałe, w tym jedna mająca wsparcie języka rosyjskiego i ukraińskiego, oraz 3 recesywne). Wszystkie rusycyzmy użyte przez W. Wasilewską notowano w powojennej polszczyźnie radzieckiej, dwa (*dżemper, swoboda*) – już w międzywojennym ZSRR, co świadczy o ich silnym zakorzenieniu w badanej odmianie polszczyzny.

Stosunkowo skromny materiał językowy wyekscerpowany z pierwszego radzieckiego utworu Wandy Wasilewskiej zdaje się jednak wskazywać, że i pozostałe dzieła tej autorki warto zbadać pod kątem zbieżności ich języka z tzw. polszczyzną radziecką.

Źródło materiału

Wasilewska W., 1945: *Płomień i próchno. Zbiór artykułów i przemówień*, Moskwa.

Wykaz skrótów słowników

- ESJP A. Bańkowski, *Etymologiczny słownik języka polskiego*, t. 1, Warszawa 2000.
ESWO W. Trzaska, J. L. Evert, J. Michalski (wyd.), *Encyklopedyczny słownik wyrazów obcych*, Warszawa 1939.

- GRUS C. I. Головащук, Л. А. Коробчинська, М. М. Пилинський (ред.), *Російсько-український словник*, т. 1-3, Київ 1983-1984.
- NSSRJa E. Г. Коваленко (ред.), *Новый словарь сокращений русского языка*, Москва 1995.
- SFR S. Karolak, *Słownik frazeologiczny rosyjsko-polski*, t. 1-2, Warszawa 1998.
- SGP J. Karłowicz, *Słownik gwar polskich*, t. 1-6, Kraków 1900-1911.
- SIJP M. Arct, *Słownik ilustrowany języka polskiego*, Warszawa 1929.
- SJPDor. W. Doroszewski (red.), *Słownik języka polskiego*, t. 1-10, Warszawa 1958-1968.
- SL S. B. Linde, *Słownik języka polskiego*, t. 1-6, Warszawa 1807-1814.
- SO S. Szober, *Słownik ortoepiczny. Jak mówić i pisać po polsku*, Warszawa 1937.
- SRJa A. П. Евгеньева (ред.), *Словарь русского языка АН СССР*, т. 1-4, Москва 1981-1984.
- SW J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki, *Słownik języka polskiego*, t. 1-8, Warszawa 1900-1927.
- SWil A. Zdanowicz i in., *Słownik języka polskiego*, t. 1-2, Wilno 1861.
- TSRJa Д. Н. Ушаков (ред.), *Толковый словарь русского языка*, т. 1-4, Москва 1935-1940.

Bibliografia

- Bajerowa I., 1964: *Kształtowanie się systemu polskiego języka literackiego w XVIII wieku*, Wrocław – Warszawa – Kraków.
- Bajerowa I., 1986: *Polski język ogólny XIX wieku. Stan i ewolucja*, t. I, Katowice.
- Bajerowa I., 1992: *Polski język ogólny XIX wieku. Stan i ewolucja*, t. II, Katowice.
- Buttler D., Kurkowska H., Satkiewicz H., 1973: *Kultura języka polskiego*, Warszawa.
- Kałkowska A., Pisarkowa K., Szybistowa M., Twardzikowa J., 1973: *Zapomniane konstrukcje składni średniopolskiej (1700-1780). Wybór przykładów*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk.
- Kałkowska A., Pisarkowa K., Szybistowa M., Twardzikowa J., 1977: *Zapomniane konstrukcje składni nowopolskiej (1863-1918). Wybór przykładów*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk.
- Mędelska J. 2000: *Język polskiej prasy wileńskiej (1945-1979)*, t. II *Lata 1945-1959*, Bydgoszcz.
- Mędelska J., 2001: *Język polskiej prasy wileńskiej (1945-1979)*, t. III *Lata 1960-1979*, cz. 1. *Fonetyka, słowotwórstwo, fleksja, składnia*, Bydgoszcz.
- Мэндельска Ї., 2001: *Проблемы исследования послереволюционного варианта советского польского языка*, Scando-Slavica 47, s. 53-61.
- Mędelska J., Marszałek M., 2000a: *Kuśak czy gbur? Rozterki twórców polszczyzny radzieckiej*, Przegląd Polonijny 26, z. 3, s. 121-139.
- Mędelska J., Marszałek M., 2000b: *Twórzmy słownik „polskiego języka radzieckiego”!*, Poradnik Językowy 8, s. 39-48.

- Mędelcka J., Marszałek M., 2001: *Z badań nad językiem polonii radzieckiej lat 1917-1939*, [w:] *Język polski w rozwoju*, red. Ł. M. Szewczyk i M. Czachorowska, Bydgoszcz, s. 111-121.
- Pisarkowa K., 1984: *Historia składni języka polskiego*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź.
- Szydłowska-Ceglowa B., 1997: *Język polski w Rosji porewolucyjnej i ZSRR (do roku 1935)*, *Język Polski* LXXVII, z. 4-5, s. 251-258.
- Syzdek E., 1980: *W jednym życiu tak wiele... Opowieść o Wandzie Wasilewskiej*, Warszawa.
- Syzdek E., 1981: *Działalność Wandy Wasilewskiej w latach drugiej wojny światowej*, Warszawa.
- Усилевич Е., 1941: *Ванда Василевская. Жизнь и творчество*, Москва.
- Усилевич Е., 1953: *Ванда Василевская. Критико-биографический очерк*, Москва.
- Венгеров Л., 1955: *Ванда Василевская. Критико-биографический очерк*, Москва.
- Zatorska H., 1976: *Wanda Wasilewska*, Warszawa.

Summary

This publication contains the preliminary study of language of Wanda Wasilewska based on her first book published in the Soviet Union. The author presents some distinctive features in the fields of phonetics, inflexion and first of all of syntax and vocabulary. They are the result of the influence of the Russian language to some extent. The author tries to show that the study of all literary production of Wanda Wasilewska contributes to our knowledge of the Soviet Polish language, which has not been examined thoroughly yet.